Eduskunnan tarkastusvaliokunnan asiantuntijakuuleminen

Marko Männikkö
Nina Alatalo
Matti Vedenkannas
27.10.2016

Valtiontalouden tarkastusvirasto

- Tarkastusmandaatti
- Tarkastuslajien välinen ero
- Toimintaohjeet
- Tarkastuskertomuksen ajallinen rajautuminen
- Johdannaisten purkaminen
- Tiedotuspolitiikka

Mikä on tarkastusmandaatti ja tarkastuksen tulokulma, kun tarkastetaan valtion yhtiöitä?

Mikä on tarkastusmandaatti ja tarkastuksen tulokulma, kun tarkastetaan valtion yhtiöitä?

- **VTV laki**
  - 1) valtion viranomaisia, laitoksia, liikelaitoksia, liikelaitoskonserneja ja valtion rahastoja;
  - 2) valtion määräysvallassa olevia yhtiöitä ja muita 19 §:ssä tarkoitettuja yhtiöitä erityisesti sen selvittämiseksi, miten valtion omistajaohjausta ja osakasvaltaa on käytetty

⇒ Tarkastus tulisi kohdentua erityisesti sen selvittämiseen, miten valtion omistajaohjausta ja osakasvaltaa on käytetty. Säännös ei siten rajoittaisi tarkastusviraston oikeutta tarvittaessa tarkastaa näitä yhtiöitä laajemminkin.

Tuloksellisuustarkastuksen Finavia Oyj:n johdannaissopimukset vuosina 2009–2011 (VTV 15/2013) ja laillisuustarkastuksen Vastuukysymykset Finavian johdannaisvastuiden selvittämisessä (VTV 13/2016) ”tarkastuslajien” välinen ero, vaikutus tarkastettaviin asioihin ja johtopäätöksiin?

”Tarkastuslajien” välinen ero

	Tilintarkastus / Financial Audit	Laillisuustarkastus / Compliance Audit	Tuloksellisuus-tarkastus / Performance Audit
Ohjeistus, ISSAI -standardit	- ISSAI standardit - VTV ohjeistus	- ISSAI standardit - VTV ohjeistus	- ISSAI standardit - VTV ohjeistus
Tavoite:	Tilinpäätös, sen esittämistapa ja tiedot, jotka ovat tilinpäätöksen käyttäjille tarpeen oikean ja riittävän kuvan saamiseksi tarkastuksen kohteesta	Toiminnan hyvän hallinnon mukaisuus, lainmukaisuus ja asianmukaisuus	Toiminnan vaikuttavuus ja toiminnallinen tuloksellisuus
Tavoite: (ISSAI)	…the expression of an opinion by the auditor as to whether the financial statements are prepared, in all material respects, in accordance with an applicable financial reporting framework	…assessment of whether a given subject matter is in compliance with applicable authorities identified as criteria. … assessing whether activities, financial transactions and information comply, in all material respects, with the authorities which govern the audited entity.	… to provide new information, analysis or insights and, where appropriate, recommendations for improvement. …

”Tarkastuslajien” välinen ero

	Tilintarkastus / Financial Audit	Laillisuustarkastus / Compliance Audit	Tuloksellisuus-tarkastus / Performance Audit
Kriteerit:	Yleisesti sovellettava raportointikehys, jossa edellytetään tietojen esittämisestä määrätyllä yhdenmukaisella tavalla	Tarkastuksen kohdeasian mukaan määräytyvät hyvän hallinnon, laillisuutta ja asianmukaisuutta koskevat säädökset, määräykset, ohjeet	Tarkastuksen kohdeasian mukaan määräytyvät kriteerit, joiden perusteella kohdeasian tuloksellisuus tulee valitulta osin arvioiduksi puolueettomasti ja objektiivisesti

Vaikutus tarkastettaviin asioihin ja johtopäätöksiin - mahdollisia tarkastuskysymyksiä

Tilintarkastus / Financial Audit	Laillisuustarkastus / Compliance Audit	Tuloksellisuustarkastus / Performance Audit
Onko johdannaisvastuista annettu oikeat ja riittävät tiedot tilinpäätöstä koskevien normien mukaisesti? *=> VTV ei anna tilintarkastuskertomusta valtion yhtiöistä*	Onko johdannaisvastuiden selvittämisessä noudatettu hyvää hallintoa, laillisuutta ja asianmukaisuutta koskevia säädöksiä, määräyksiä ja ohjeita?	Onko tarkoituksenmukaista, että valtion määräysvallassa olevassa yhtiössä suojaudutaan korkoriskiä vastaa? Onko tarkoituksenmukaista, että johdon ja tilintarkastajien vastuut aiheutuneesta vahingosta selvitetään?

- Toimintaohjeet

- Kertomusluonnokseen annettujen lausuntojen huomioiminen
- Ajallinen rajautuminen
- Johdannaisten purkaminen

Kun VTV on tarkastanut Ilmailulaitoksen jälkeistä aikaa ja johdannaissopimusten tekemistä Finavia Oyj:ssä vuonna 2010, niin mitkä olivat voimassa olevat yhtiön rahoitus-politiikkaa koskevat toimintaohjeet ja milloin ne oli hyväksytty? Oliko kyseessä 24.8.2010 hallituksen hyväksymä toimintaohje?

- Sisäinen toimintaohje korko- ja valuuttariskien hallinnasta 30.5.2001 → Johdannaisia saa käyttää vain lainasalkun korkosuojaukseen
- Vuonna 2008 hyväksytty ”Kassavarojen sijoituspolitiikka” -asiakirja (ei kumonnut vuoden 2001 ohjeistusta)
- Myöhemmin 24.8.2010 lisäksi hyväksytty ”Finavia konsernin rahoituspolitiikka” -asiakirja

Finavian voimassa olevat yhtiön rahoitus-politiikkaa koskevat toimintaohjeet

- Liikelaitos Finavian sisäiset ohjeet tulleet vuonna 2010 Finavia Oyj:n johtoa sitoviksi
- Aiemman tuloksellisuustarkastuksen yhteydessä ja sen jälkeen on katsottu, että suojaamattomien johdannaissopimusten tekeminen on sekä liikelaitos- että yhtiöaikana ollut sisäisten ohjeistusten vastaista.
- Yleinen lähtökohta: yhtiö tietää sitä sitovat sisäiset ohjeet

Miten LVM:n kertomusluonnoksesta/ tarkastusmuistiosta antamat lausunnot on huomioitu lopullisessa tarkastus-kertomuksessa/tarkastusmuistiossa?

- Saadut lausunnot arvioitu ja tehty joitakin täsmennyksiä
- Yleisen menettelytavan mukaisesti laadittu julkinen lausuntoyhteenveto:
  https://www.vtv.fi/files/5229/13_2016_Yhteenveto_kertomusluonnoksen_lausunnoista.pdf

⇒ lausuntoyhteenvedossa on perusteltu ne kohdat, joissa muutoksia ei ole tehty

Laillisuustarkastuksen 13/2016 ajallinen rajautuminen

- Laillisuustarkastusta ei ole kohdennettu vain vuoteen 2015.
- Finavian johdannaisvastuiden selvittämistoimia on tarkasteltu tilikauden 2011 tilintarkastuksesta helmikuusta 2012 alkaen.
- Finavian käynnistämiä oikeustoimia on tarkasteltu vuodesta 2014 alkaen.

Johdannaissopimusten purkamisajankohta

- Jälkikäteen voidaan aina määrittää ajankohta, jolloin sopimuksista aiheutunut tappio on ollut alhaisin.
- Päätöksiä kuitenkin tehdään päätöksentekohetkellä olevan tiedon varassa.
- Lisäksi vahinkoa ei voida ”katkaista” myymällä instrumentit markkinoilla.
- → Käytännössä ei voida asettaa tiettyä täsmällistä ”oikeaa” ajankohtaa, jolloin huolellisesti toimivan johdon olisi ollut tarkoituksenmukaista (tai olisi pitänyt) purkaa sopimukset.

Johdannaissopimusten purkamisajankohta

- Tarkastuskertomuksessa Finavian toimintaa johdannaisten purkamisen osalta on arvioitu kokonaisarvioinnin perusteella.
- → johdannaissopimuksiin liittyvät riskit ovat tulleet ilmi vähitellen eikä ongelmien mittaluokkaa ole heti havaittu.
- Johdannaisongelman selvittämisessä on kuitenkin yhtiössä edetty johdonmukaisesti ja tarkoituksenmukaisesti.

Pyydetään kommentoimaan tarkastusvaliokunnan tämän asian käsittelyn yhteydessä saamia kirjallisia lausuntoja

Iaamanni Merilampi
VNK/Heliövaara
Haapasalo
Damski
Pursiainen
ministeri Berner
KHT Prepula

Kommentit lausunnoista

- Tarkastuksessa VTV ei ole arvioinut eri lausuntojen merkitystä/luotettavuutta.
- VTV nyt kommentoinut pyydetysti eri lausuntoja TrV:lle toimittamassaan kirjallisessa lausunnossa siltä osin kuin niissä esitetyillä asioilla on merkitystä tarkastuksen kannanottojen muodostamisessa.

⇒ Lausunnoissa ei ole esitetty sellaisia seikkoja, joiden perusteella tarkastushavaintoja tulisi arvioida toisin kuin laillisuustarkastuskertomuksessa on esitetty.

Pyydetään arvioimaan VTV:n tiedotuspolitiikkaa laillisuustarkastuksen aikana

Pyydetään arvioimaan VTV:n tiedotus-politiikkaa laillisuustarkastuksen aikana.

VTV:n viestinnän perusta

- Viestinnän tavoitteena on viestiä yhdenmukaisesti ja viraston arvojen mukaisesti kaikissa tarkastuksissaan avoimesti, objektiivisesti, vastuullisesti ja kaikkia tarkastuksen sidosryhmiä kunnioittavalla tavalla.
- Riippumattomana toimijana virasto VTV-lain 20. pykälän 3 momentin mukaisesti antaa tarkastustoimintaansa ja sen suunnittelua sekä tarkastuksissa noudatettavaa hyvää tarkastustapaa koskevia tarkempia määräyksiä.
- Hyvä viestintä sekä vuorovaikutus: Tarkastuksen sidosryhmät ja kohde saavat ymmärrettävällä, avoimella ja julkisuuslain ja hyvän hallinnon periaatteiden mukaisella tavalla tiedon tarkastuksen menetelmistä, kriteereistä, toteuttamisesta ja tuloksista sekä tarkastuksen aikana että sen päätyttyä.
- Virasto noudattaa ISSAI 100-standardia, jonka mukaan tarkastaja rakentaa vuorovaikutusta ja pitää tarkastettavaa yhteisöä ajan tasalla tarkastukseen liittyvistä havainnoistaan koko tarkastus-prosessin ajan.